

නාට්‍යයෙහි භාවිත වෘත්ති පිළිබඳ සංක්ෂිප්ත විමසුමක්

පූජ්‍ය බලදොර ඉන්ද්‍රජෝති හිමි

හැඳින්වීම

සංස්කෘත නාට්‍ය කලාවෙන් පෙරදිග නාට්‍යය සඳහා හිමි වූ දේ අති විශාල ය. පෙරදිග මහා නාට්‍ය මූලධර්ම කෘතියේ සම්පාදක භරත මුනි මේ සඳහා කළ දායාදයට පෙරදිග ලෝකයා පමණක් නො ව සමස්ත ලෝකය ම ණය ගැති වේ. ලෝකයේ නොයෙක් ජන සම්ප්‍රදායගත නාට්‍ය වර්ග පැවතිය ද, නාට්‍ය මූලධර්ම සම්පාදනය අතින් භරතමුනි දැක් වූ විශේෂත්වය ලෝකයට නාට්‍ය මූලධර්ම පිළිබඳ ව සාකච්ඡා කරන්නට ඉඩ සැලසී ය. එසේ වූ මූලධර්ම අතර නාට්‍යයේ භාවිත වෘත්ති පිළිබඳ හඳුනාගැනීම අපගේ මෙම කෙටි විමසුමේ අභිප්‍රාය යි. නාට්‍යයේ භාවිත වෘත්ති වූ කලී නාට්‍යක වාචික හා ආංගික අභිනය භාවිතය කෙසේ විය යුතු ද යන්න පිළිබඳ ව සාකච්ඡා කෙරෙන අංශය යි. ඒ අනුව පාත්‍රයාගේ හැසිරීම සම්බන්ධ ප්‍රධාන අංශ සාකච්ඡා කෙරෙනුයේ වෘත්ති මගිනි. නායක නායිකාවන්ගේ ව්‍යාපාරයේ විශේෂත්වය ම නාට්‍යයෙහි වෘත්ති ලෙසින් සැලකේ.

නට්‍යවෘත්ති හැඳින්වීම

වෘත්තීන් නාට්‍යවේදයෙන් පැහැනැගුණු බවත් වාචික හා ආංගික අභිනය ආත්ම කොට ඇති බවත් විශ්වාස කෙරෙයි (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.24). පාත්‍රයන්ගේ ව්‍යාපාරයේ ස්වභාවය වෘත්ති නමින් හැඳින්වේ (දශරූපභාෂ්‍ය, 56.පිට.). වෘත්ති යනු නාට්‍යයේ පාත්‍රයන්ගේ ශාරීරික හා වාචික අභිනයන් හා සම්බන්ධ වූවකි. රාජශේකර විලාසවිනායකය වෘත්ති ලෙස හඳුන්වයි. (කාව්‍යමීමංසා) වෘත්ති රස සමග සෘජු ව සම්බන්ධ වේ. වෘත්ති නාට්‍යයේ මව ලෙස ද පිළිගැනෙයි (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XVIII.4). නාට්‍ය වෘත්ති හතරකි (සාහිත්‍යදර්පණ, VI.123.).

කෙශිකී
සාත්වතී
ආරභටී
භාරතී යනුවෙනි.

1. භාරතී වෘත්තිය

යා වාක්ප්‍රධානා පුරුෂප්‍රයෝජ්‍යා ස්ත්‍රීවර්ජනා සංස්කෘතපාට්‍යයුක්තා

ස්වනාමධේයෙර්හරතො: ප්‍රයුක්තා සා භාරතී නාම භවේත්තු වෘත්ති:

(නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.26.).

භාරතී වෘත්තිය වචන ප්‍රධාන කොට ඇත්තේ වේ. එනම් පඨනය ප්‍රධාන වේ. එය ද ස්ත්‍රීන්ගෙන් තොර වූයේ පුරුෂයන් විසින් පමණක් ඉදිරිපත් කරනු ලබයි. සංස්කෘත සංවාදවලින් පමණක් යුක්ත වේ. මෙහි හරනයන් තමන්ගේ පෞද්ගලික නමින් ම පෙනී සිටියි. භාරතී වෘත්තියේ ප්‍රභේද 4කි. ප්‍රරෝචනා, ආමුඛ, වීථි හා ප්‍රහසන වශයෙනි (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.27).

1.1 ප්‍රරෝචනා

ප්‍රරෝචනා යනු සූත්‍රධර විසින් කරනු ලබන ආමන්ත්‍රණයකි. මෙයින් නාට්‍යය රඟ දක්වීමට හේතුව රඟ දැක්වෙන අවස්ථාව ආදිය ප්‍රකාශ වෙයි. ප්‍රරෝචනාවේ ජය, සමාද්ධිය, ශුභසිද්ධිය විජයග්‍රහණය පිළිබඳ ව සහ පව් ශමනය අපේක්ෂා කෙරෙන වාක්‍යය ඇතුළත් වෙයි.

1.2 ආමුඛ (ප්‍රස්තාවනා)

නට් සහ විදූෂක හෝ එබඳු වෙනත් නළුවෙක් තම කාර්යන් පිළිබඳ සංලාපයෙහි යෙදීමේ අවස්ථාව ආමුඛ නම්. ප්‍රස්තාවනා යනු ද මෙය ම වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XX.30-31.). මෙහි අංග පහකි. උද්ඝාතක, කථෝද්ඝාතක, ප්‍රයෝගාතිශය, ප්‍රවෘත්තක, අවලිහිත වශයෙනි.

1.2.1 උද්ඝාතක

අවබෝධ කරගන්නා ලද අර්ථය ගෞරවය කරණකොටගෙන වෙනත් පද හා ගළපා යළි පළ කිරීම උද්ඝාතක නම් වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XVIII.115-116.).

1.2.2. කථෝද්ඝාතක

සූත්‍රධරගේ වාක්‍යයක් හෝ වාක්‍යාර්ථයක් ගෙන ඒ පිළිබඳ සඳහන් කරමින් පාත්‍රයෙක් පිවිසේ නම් ඒ කථෝද්ඝාතක නම් වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XX.35.).

1.2.3. ප්‍රයෝගාතිශය

සූත්‍රධර ප්‍රස්තාවනාවෙහි කරන ඉදිරිපත් කිරීමක් අතරතුර තවත් පාත්‍රයෙක් වේදිකාවට පිවිසේ නම් ප්‍රයෝගාතිශය නම් වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XX.36.).

1.2.4. ප්‍රවෘත්තක

එළඹ ඇති කාලයක් පිළිබඳ වර්ණනාවක් කරනු ලැබේ නම්, එය ඇසුරු කරගෙන වේදිකාවට පාත්‍රයෙක් පිවිසීම මෙ නමින් ගැනේ (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XX.37.).

1.2.5. අවලංගිත

එක් කාර්යක් එක් තැනක පිහිටුවා ඒ අතර වෙනත් යමක් පැහැදිලි කිරීම අවලංගිත නම් (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XVIII.18.116-117.).

1.3. විවි

සියලු රසයන්ගෙන් හා ලක්ෂණයන්ගෙන් අනූන වූ, එක් නළුවෙකු හෝ දෙදෙනෙකු විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන ඒකාංග නාට්‍යය ප්‍රභේදයකි. එහි උත්තම, මධ්‍යම හා අධම ගණයේ පාත්‍රයෝ තිදෙනෙක් වෙත්. උද්ඝාතක, අවලංගිත, ආස්පන්දිත, නාලි අසත්ප්‍රලාප, වාක්කේලි, ප්‍රපඤ්ච, මාදව, අධිබල, ඡල, ත්‍රිගත, ව්‍යවහාර, හා ගණ්ඩ යන අංග දහතුන මෙයට ඇතුළත් වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XVIII.112-114). අවබෝධ කර ගත් අර්ථය වෙනත් පද හා ගළපා යළි පළ කිරීම උද්ඝාතය ද, කාර්යක් එක් තැනක පිහිටුවා වෙනත් කාර්යක් පහදවනු ලැබීම අවලංගිත ද, ප්‍රකාශ වුණු කිසියම් දෙයක ශුභාශුභ ඉස්මතු වී ඇති විට කෞශල්‍යයෙන් වෙනත් අර්ථයකට නගා දැක්වීම ආස්පන්දිත ද, භාසා රසයක් දනවන අර්ථ ප්‍රභේලිකා නාලිකා ද, මෝඩයන් ඉදිරියේ වියතෙක් යහපත් දෙයක් පවසන විට එය ඔවුන්ට තේරුම් ගැනීමට නො හැකිවීම අසත්ප්‍රලාප ද, ප්‍රශ්නෝත්තර එකක් හෝ දෙකක් ඉදිරිපත් කිරීම වාක්කේලි ද, දෙදෙනෙකු අතර කිසියම් ප්‍රතිලාභයකට හේතු වූ සහ භාසා දනවන, ප්‍රසංසා ගැබ්ව ඇති අසත්‍ය සංවාදය ප්‍රපඤ්ච නම් ද, කිසියම් විවාදයකින් ගුණයන්ගේ දෝෂ දැක්වීමක් වී එම දෝෂ ගුණිකරණය මාදව නම් ද, අනෙකෙකුගේ හා තමාගේ වචන අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් විශේෂයෙන් උත්කෘෂ්ටත්වයෙන් උත්කෘෂ්ටත්වයට පත්වීම අධිබල නම් ද, ඒක අයෙකුට භාසා අනෙකෙකුට රෝෂය ද දනවන වාක්‍යය ඡල නම් ද, ශබ්දයන්ගේ සමානත්වය නිසා යම් ප්‍රකාශයක් නොයෙක් අර්ථයන් දෙන සේ යෙදීම ත්‍රිගත නම් ද, පැහැදිලි ව ගොතන ලද ප්‍රකාශයක් භාසා මතු කරන අර්ථයක් දීම ව්‍යවහාර නම් ද, කලබල හා කැලඹිලි සහිත විවාදාත්මක මෙන් ම අපවාද ගැබ් වූ බොහෝ වචන පිට කිරීම ගණ්ඩ නම් ද වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XVIII.115-126).

1.4. ප්‍රහසන

ශුද්ධ සංකීර්ණ වශයෙන් ප්‍රහසන ද්විවිධ වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XVIII.101). හික්ෂුන්, තාපසයන්, බ්‍රාහ්මණයන් ආදීන් හා වෙනත් පුද්ගලයන් විසින් කරනු ලබන භාසා ජනක සංවාද සහිත, පහත් චරිතයන්ගේ විහිළු තහළු සහිත සංවාද බහුල, අසත්‍ය හා අස්ලීල භාවයෙන් තොර භාෂා හැසිරවීමෙන් යුතු වූ ද, විශේෂ වූ භාවයන්ගෙන් බිහිවන දෙබස් බණ්ඩ ඇත්තා වූ ද, නිසි අරමුණක් කරා ඇදෙන වස්තු විෂයක් ඇත්තේ ශුද්ධ ප්‍රහසනය යි (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XVIII.103-104). වේශ්‍යා, වේට, නපුංසක, විට, ධූර්ත හා අපිරිසිදු චරිතයක් ඇති ස්ත්‍රීන් ආදිය චරිත වශයෙන් සිටින, එළිපිට ඇඳුම් පැලඳුම් ලා ගැනීම්, හැසිරීම් හා ක්‍රියාවන් නිරූපණය කරන ප්‍රහසනය සංකීර්ණ ප්‍රහසන නම් වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XVIII.105). මෙම වෘත්තිය බිහත්ස හා කරුණ රස ප්‍රකට කරයි (නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XX.74).

2. සාත්වතී වෘත්තිය

යා සාත්වතේනේන ගුණේන යුක්තා න්‍යායේන වෘත්තේන සමන්විතා ව

හර්ෂෝත්කටා සංහෘතශෝකභාවා සා සාත්වතී නාම භවේත්තු වෘත්ති:

(නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.41)

සාත්වතී මානසික ක්‍රියාකාරකම්වලට සම්බන්ධ වේ, රංගනය ප්‍රධාන කොට ඇත්තේ වේ. සාත්ව ගුණයෙන් යුතු, න්‍යායන්ගෙන් හා වෘත්තයන්ගෙන් සමන්විත වූ සාතිශය හර්ෂය හා යටපත් කරගන්නා ලද ශෝක භාවය ප්‍රකට කරන්නා වූ ද වෘත්තිය සාත්වතී නම් වේ.(නාට්‍යශාස්ත්‍රය, XX.41) මෙය වාචික හා ආංගික අභිනයන් ප්‍රධාන කොට පවතියි. තව ද වීර, අද්භූත, හා රෝද්‍ර රසයන් ගෙන් අනූන වේ. ශාංගාර කරුණ රසයන්ගෙන් හා නිර්වේද භාවයෙන් ද හීන වෙයි. අභංකාර පුරුෂයන් බහුල ය. අන්‍යෝන්‍ය සට්ටනවලින් යුක්ත ය. මෙහි ප්‍රභේද 4කි. උත්තාපක, පරිවර්තක, සල්ලාපක, හා සංඝාතය වශයෙනි. මම නැගිටිමි, තාගේ ශක්තිය පෙන්වව යනාදි වශයෙන් ගැටුමක් සඳහා සූදානම් උත්තාපක නම්. ගැටුම සඳහා පැණනැගුණු කරුණු ඉවත ලා වෙනත් කරුණු කෙරෙහි එල්ල ගැනීම පරිවර්තක නම්. ධර්මයෙන් හටගත්, අධර්මයෙන් හටගත්, රාග දෝෂාදියෙන් යුක්ත, පිළිකුල් සහගත වචන යන සිව් භේදයෙන් යුක්ත වූයේ සල්ලාපක නම්. මන්ත්‍රාර්ථයක් ගැබ් වුණු වාක්‍යයන්ගේ ශක්තිය හෝ දෛවය හේතු කොට ගෙන හෝ තමන්ගේ දෝෂය නිසා හෝ සන්ධානයක බෙදීමක් ඇති වීම සංඝාතයක නම්. (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.41-52) මෙම වෘත්තිය වීර හා අද්භූත රස ඇසුරු කරන්නේ වේ. (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.73)

3. කෙශිකී වෘත්තිය

යා ශ්ලක්ෂ්ණතෙපථාවිශේෂචිත්‍රා ස්ත්‍රීසංයුක්තා යා බහුනෘත්තගීතා

කාමෝපහෝගප්‍රභවෝපචාරා තා කෙශිකීං වෘත්තිමුදාහරන්ති.

(නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.53.),

කෙශිකී ශාරීරික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා සම්බන්ධ වේ. අලංකාර භූෂණ ආදිය නිසා මනෝඥ ස්ත්‍රී චරිතයන්ගෙන් යුක්ත වූ, නැටුම් ගැයුම් බහුල, කම් සුව සේවනය නිසා පැන නැගුණු හැසිරීම් ඇත්තා වූ වෘත්තිය කෙශිකී නම් වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.53.). ඒ අනුව මෙහි බොහෝ වාදය, නෘත්‍යය, ගීතාදියෙන් අනූන වූ ද, ශාංගාරාත්මක අභිනයෙන් හා විසිතුරු නේපථයෙන් සමන්විත වූ ද, මල්දම් හා ආභරණ ආදියෙන් හා ප්‍රශස්ත වේෂයකින් සැරසුණා වූ ද, කාන්තාවන්ගෙන් යුක්ත වූ විසිතුරු පද හා වාක්‍ය ප්‍රබන්ධයන්ගෙන් අලංකෘත වූ, සිනාසීම්, හැඩීම්, රොස් වීම් ආදියෙන් හා ස්ත්‍රී පුරුෂයන්ගේ කාම සම්භෝගාදියෙන් බහුල බවක් දක්නට ලැබේ (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.54-55.). නර්ම, නර්මස්ප්‍රඤ්ජ, නර්මස්පෝට නර්මගර්භ යනුවෙන් මෙහි භේද හතරකි. ශාංගාරය පදනම් කොටගත්, පිරිසිදු, භාසා උපදවන හා වීර රසයෙන් තොර යනුවෙන් නර්මය ක්‍රීඩාකාර වේ. මෙය ඊර්ෂ්‍යා හා ක්‍රෝධ බහුල, දොස් පැවරීම් බහුල, තමන් දෝෂ දර්ශයට ලක් කිරීම හා රැවටිලිවලින්

යුක්ත වේ. ප්‍රථම හමුවීමෙන් ලබන සම්භෝග සුවය රතිය උපදවන වේශ හා පෙම් බස් හා භයානකාත්මක අවසානය ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ නර්මපුඤ්ජ නම්. විවිධ භාවයන්ගේ සුවිශේෂ වූ අංශුමාත්‍රයන්ගෙන් අලංකාර වූයේ, රසයක් සම්පූර්ණ වශයෙන් ජනිත නො කරන්නේ නර්මස්ථෝට නම්. බුද්ධිය, රූප ශෝභාව, ධනය ආදි ගුණයන්ගෙන් අවවානුකූල ව නායකයා තමස්වරූපය වසාගෙන පැතිරේ ද එය නර්ම ගර්භ නම් වේ. මුලින් සිටි නායකයා විපතට පත් වුවහොත් වෙනත් නායකයෙක් ඉදිරිපත් වීම නර්මගර්භයට ගැනේ (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.55-62.). මේ වෘත්තිය භාසා හා ශාංගාරය බහුලකොට ඇත්තේ වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.73.).

4. ආරභට් වෘත්තිය

ආරභට්ප්‍රායගුණා තපෙව බහුකපට්වඤ්චනෝපේතා

දම්භානාතවචනවතී ත්වාරභට් නාම විශේයා (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.64.).

ආරභට් ද ශාරීරික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා සම්බන්ධ වේ. බොහෝ සෙයින් එඩිතර පුද්ගලයන්ගේ ගුණයන් ඇතුළත් වූයේ ද, බොහෝ වූ කපටිකම් හා වඤ්චාවන්ගෙන් අනූන වූයේ ද, රැවටිලි හා මුසා බසින් යුතු වූයේ ද ආරභට් නම් වේ (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.64.) තව ද වේදිකා සැරසිලි, ඇඳවැටීම්, පැනීම්, එතෙර වීම්, සිඳිම්, මායා හා ඉන්ද්‍රජාල හා විවිධ සටන් ආදිය මෙහි වේ. බොහෝ සෙයින් මෙහි දී බලහත්කාරකම්, රැවටීම්, උපද්‍රව ආදියෙන් යුක්ත වූ, අර්ථ ලාභ හා අලාභ ආදිය දැකිය හැකි ය. සංක්ෂිප්තක, අවපාත, වස්තුත්ථාපන, සංථේට යනුවෙන් ප්‍රභේද හතරකි. විශිෂ්ට වේදිකා සැරසිලි, විසිතුරු නේපතා ඇත්තා වූ, සංක්ෂිප්ත වස්තු විෂයන් යුක්ත වූයේ සංක්ෂිප්තක නම්. භය හා හර්ෂය පැන නැඟීම, උපද්‍රව, ඇඳවැටීම්, කලබල ස්වභාවය, ශිෂ්‍ර ප්‍රවේශ හා නිෂ්ක්‍රමණ ඇත්තේ අවපාත නම්. සියලු රසයන් හකුළවා ඇත්තා වූ, කැලඹිලි ඇත්තා වූ හෝ නැත්තා වූ ද සිද්ධියක් නාට්‍යානුසාරයෙන් දැක්වීම වස්තුත්ථාපන නම්. කලබල වාතාවරණයක් ඇත්තේ ද, නොයෙක් සටන් හා මල්ලව යුද්ධ, සටකපටකම් හා භේද කිරීම් සහිත වූයේ ද, ශස්ත්‍ර ප්‍රහාර බහුල ව ඇත්තේ සංථේට නම් (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.65-71). මෙම වෘත්තිය රෝද හා භයානක රස ප්‍රකට කරයි (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, XX.74).

ශාංගාර රස කෛශිකී වෘත්තියට ද, වීර රස සාත්වතී වෘත්තියට ද, රෝද බිහත්ස ආරභට් වෘත්තියට ද, සියලු රසයන්ට සම්බන්ධ ව භාරතී වෘත්තිය ද යෙදිය යුතු බව ධනංජය දක්වයි (දශරූප, II.95.). එය ම නාට්‍යශාස්ත්‍රකරු දක්වන්නේ මෙසේ යි.

ශාංගාරේ කෞශිකී වීරේ සාත්වතාරභට් පුන:

රසේ රෝදෙ ව බිහත්සේ වෘත්ති: සර්වත්‍ර භාරතී

වතසෞ වෘත්තයො භෝතා: සර්වනාට්‍යසා මාතෘකා:

සපූර්නායකාදිව්‍යාපාර විශේෂා නාටකාදිෂු (නාට්‍යශාස්ත්‍ර, VI -122/123).

නාට්‍ය ශාස්ත්‍රය අනුගමනය කරමින් ශාංගභූපාල චතුර්වෘත්ති චතුර්වේදයට සම්බන්ධ කොට දක්වා තිබේ. භාරතී සෘග්වේදයට, සාත්වතී යජුර්වේදයට, කෛශිකී සාමන්වේදයට, ආරහටී අපර්වවේදයට වශයෙනි (රසවර්ණසූත්‍රාකර, 260).

සමාලෝචනය

නාට්‍ය වෘත්ති පිළිබඳ පූර්ණ විග්‍රහයක් නාට්‍යශාස්ත්‍ර කෘතියෙන් සම්පාදනය කර ඇති බව ඉහත විමසීමෙන් පෙනී යයි. දශරූප කතුවරයා ද එම උත්සාහය ගෙන තිබේ. මෙම මූලධර්ම භාවිතයෙන් ගොඩනැගුණු සංස්කෘත නාට්‍යය ප්‍රමාණය අල්ප වීම අපගේ අභාග්‍යක් නමුත් පෙරදිග වෙනත් භාෂාවලින් ගොඩනැගුණු නාට්‍යය සඳහා මෙම මූලධර්ම මගින් සපයන ආලෝකය අත්‍යුත්කාශ්ට වේ. පාත්‍රයාගේ හැසිරීම් පිළිබඳ සියුම් තැන් පවා ස්ඵර්ශ කර ගොඩනගා ඇති මෙම වෘත්ති නාට්‍යයේ ජීවය රැඳී රස ගොඩනගන අංගෝපාංග වේ.

ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය

චෝල්ටර් මාරසිංහ. (2016). සංස්කෘත නාට්‍යය හා රංගශිල්පය. කොළඹ: ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.
හිරිපිටියේ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි. (2012). භාරතීය රංග කලාව හා භරතමුනි. දෙවැනි කොටස. කොළඹ: ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

Dasarūpaka of Dhanañjaya with Avaloka of Dhanika by R.S. Tripathi. Varanasi: Vishwavidyalaya Prakashan.

Dasgupta, S.N. (1962). **A History of Sanskrit Literature**. Classical Period. University of Calcutta.

Nāṭyaśāstra of Barataṃmuni, With the commentary Abhinavabhāratī by abhinavaguptācārya, (1964) Vol- iv, Edited by Late M. Ramakrishna, Kavi, M.A. etc... Oriental Institute Baroda.

ද්විතීයක මූලාශ්‍රය

ධනංජයරචිත දශරූප. (1998). (පරි.). එස්. චීරතුංග. කොළඹ: ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.
භරත මුනි විරචිත නාට්‍යශාස්ත්‍රය, දෙවැනි කොටස. (2007). (පරි.). හිරිපිටියේ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, කොළඹ: ගොඩගේ සහෝදරයෝ.

භරතමුනි ප්‍රණීත නාට්‍යශාස්ත්‍ර. (2003). ප්‍රථම භාගය, ද්විතීය සංස්කරණය. චෝල්ටර් මාරසිංහ. කොළඹ:

භරතමුනි ප්‍රණීත නාට්‍යශාස්ත්‍ර. (2005). (විනීය භාගය) චෝල්ටර් මාරසිංහ. කොළඹ:

භරතමුනි ප්‍රණීත නාට්‍යශාස්ත්‍ර. (2014). (තෘතීය භාගය) චෝල්ටර් මාරසිංහ. කොළඹ: